

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ :

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ — ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1934

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 46Α
ΑΘΗΝΑΙ



ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ἡ «Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη» τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἀκαδημία μας συνεχίζει τὸ ἔργο τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ: ἐκδίδει γιὰ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνες συγγραφεῖς. Μὲ τὴ διαφορὰ βέβαια πὼς τὸν καιρὸ τοῦ Κοραῆ ἢ σχετικῆ ἐπιστήμη δὲν ἦταν τόσο προοδευμένη ὅσο στὸ δικό μας, κι' οἱ ἐκδόσεις αὐτῆς τῆς Ἀκαδημίας γίνονται σύμφωνα μὲ τὰ τελευταῖα πορίσματα καὶ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης, χωρὶς γιὰ τοῦτο νὰ χάνουν τὸ λαϊκὸ τους χαρακτήρα. Γιατὶ δὲν εἶναι μόνο τὸ κείμενο καθαρὸ, πιστό, ἐξακριβωμένο, μὲ τὶς πιὸ ἐγκυρες κι' ἀναγνωρισμένες διορθώσεις—πὺ προσφέρεται στοὺς φιλολόγους—εἶναι καὶ ἡ πιστὴ μετάφραση σὲ μιὰ ἀπλὴ καθαρεύουσα προσιτὴ σ' ὅλους τοὺς ὁπωσδήποτε μορφωμένους—εἶναι ἀκόμα καὶ τὰ σχόλια πὺ βοηθοῦν, εἶναι καὶ μιὰ εἰσαγωγικὴ μελέτη πὺ διαφωτίζει τὸν ἀμύητο στὰ φιλολογικά, τὰ ἱστορικά καὶ τὰ αἰσθητικά. Πρότυπο γι' αὐτῆς τὶς ἐκδόσεις ἡ Ἀκαδημία μας ἔχει τὶς περίφημες γαλλικὲς τοῦ Μπυντέ. Τοῦ Κοραῆ, ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, δὲν ἦταν, οὔτε μπορούσε βέβαια νὰ εἶναι τέτοιες. Ἄλλωστε ὁ Κοραῆς τὶς ἔκανε μόνος του. Ὅ,τι «νέο» ἐπρόσφερε τότε στὸν κόσμον—καὶ ἀρκετὸ μέρος ἀπ' τὸ «νέο» αὐτὸ μένει ἀκλόνητο ὡς σήμερὰ—τὸ χρωστᾶμε στὴ μεγαλοφυΐα του. Ἡ Ἀκαδημία μας ὁμως τὶς κάνει μὲ συνεργασία. Ὑπάρχει μιὰ μεγάλη ἐπιτροπὴ ἀπὸ Ἀκαδημαϊκοὺς, φιλολόγους καὶ λογοτέχνες, πὺ ἐκλέγει, ἀναθέτει, ἐπιθεωρεῖ, ἐπιμελεῖται. Ἡ «Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη» τῆς εἶναι ἔργο πολλῶν, ὅπου καθένας προσφέρει τὴν εἰδικότητά του.

Ἡ ἰδέα νάναιεθῆ στὴν Ἀκαδημία μας ἔνα τέτοιο ἔργο ἀνήκει στὸν κ. Γ. Παπανδρέου, ὅπως καὶ τόσες ἄλλες καλὲς ἰδέες. Ἐλλειψη πὺ δὲν ἀναφέρεται αὐτὸ στὸν πρόλογον τοῦ πρώτου τουλάχιστο τόμου. Ὅταν ἦταν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ κ. Παπανδρέου ἔκαμε τὸ γνωστὸ νόμον γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν. Τὸ Κράτος θᾶδινε κάθε χρόνο 700 000 δραχμῆς, τὶς μισὲς γιὰ λογοτεχνικά καὶ καλλιτεχνικά βραβεῖα—αὐτὰ ἀπὸ 50 χιλ. τὸ καθένα, στὸ καλύτερο ποίημα, μυθιστόρημα, δράμα, ζωγραφικὸ ἢ γλυπτικὸ ἔργο τοῦ χρόνου κτλ.—καὶ τὶς ἄλλες μισὲς στὴν Ἀκαδημία γιὰ τοὺς ἐξῆς σκοποὺς: Νὰ μεταφράζονται σὲ ξένες γλώσσες σύγχρονα νεοελληνικά λογοτεχνήματα νὰ ξανατυπώνονται ἐξαντλημένα ἔργα παλαιῶν λογοτεχνῶν καὶ μουσικοσυνθετῶν νὰ μεταφράζονται στὴ νεοελληνικὴ ἀρχαῖοι ἑλληνες συγγραφεῖς. Ἡ Ἀκαδημία μας πῆρε τὰ δύο πρώτα χρόνια τὶς 350 χιλιάδες. Ἐπειδὴ ὁμως ἔκρινε πὺς τὸ ποσὸ δὲν ἐφθανε γιὰ ἰσοσους σκοποὺς, προτίμησε νὰ διαθέσῃ καὶ τὶς 700 χιλιάδας γιὰ τὴν ἴδρυση τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης» πὺ πρὸ ὀλίγου βγήκε ὁ πρῶτος τῆς τόμος («Πλάτωνος Συμπόσιον, κείμενον, μετάφρασις καὶ ἐρμηνεία ὑπὸ I Συκουτρῆ»). Τὸν τρίτον χρόνο—φέτος—ἡ Ἀκαδημία πῆρε μόνο 100 χιλιάδες, γιὰ τὸ Κράτος δὲν εἶχε νὰ τῆς δώσῃ περισσότερα. Καὶ μ' αὐτὰ τὰ χρήματα ἀποφάσισε νὰ ἐκδώσῃ

γαλλικά κάποιο, δὲ θυμοῦμαι τώρα ποιό, ἀπ' τὰ ἐκτενῆ ποιήματα τοῦ Παλαμά, πὺ ἡ μετάφρασή του εἶναι κιόλα καμωμένη ἀπὸ τὸν κ. Κλεμάν. Τώρα . . . θᾶ ἐξακολουθήσῃ τὸ Κράτος νὰ ἐπιχορηγῆ κάθε χρόνο τὴν Ἀκαδημία μας γιὰ τοὺς παραπάνω σκοποὺς; Θᾶ βρῆ ἄλλον χορηγόν, γιὰ τὴ «Βιβλιοθήκη» τῆς τουλάχιστο; ἢ θᾶ σταματήσῃ τὸ ἔργο, ἀφοῦ βγῆ κι' ὁ δεύτερος τόμος μὲ τὰ λίγα χρήματα πὺ μένουν ἀκόμα; Δὲν τὸ ξέρουμε. Ἐλπίζουμε μόνο πὺς τὸ ὠραῖο ἔργο θᾶ ἐξακολουθήσῃ. Τὸ κάτω-κάτω οἱ ἐκδόσεις αὐτῆς μπορεῖ νὰ φέρουν καὶ κέρδη πὺ θαυξάνουν τὰ κεφάλαια. Ἀλλὰ ὅ,τι καὶ νὰ γίνῃ στὸ μέλλον, τὸ βέβαιο εἶναι πὺς ἔγινε κιόλα κάτι σημαντικόν, κι' αὐτὸ τὸ χρωστᾶμε στὸν κ. Παπανδρέου πὺ εἶχε τὴν πρώτη ἰδέα κι' ἔδωσε τὰ πρώτα χρήματα γιὰ τὴν πραγματοποίησίν τῆς.

* *

Τὶς ἐκδόσεις τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης» ἡ Ἀκαδημία μας ἀνέθεσε στὸν Οἶκον Κολλάρου καὶ Σιας καὶ πιστεύω πὺς κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἴσῃ τὴν παραμικρὴ ἀντίρρηση γιὰ τὴν ἐκλογή. Εἶναι δὲ πασίγνωστη ἢ εὐσυνειδησία αὐτοῦ τοῦ Οἴκου, κι' ἐν' ἀπὸ τὰ τόσα δείγματα τῆς ἀποτελεῖ κι' ὁ πρῶτος αὐτὸς τόμος μὲ τὸ «Συμπόσιον», εὐπρόσωπος, κομψός, καλοτυπωμένος ὅσο γίνεται.

Ὅσο γιὰ τὴ σπουδαία ἐργασία τοῦ κ. Συκουτρῆ, θᾶ γράψῃ σιτὴ «Νέα Ἐστία» ἄλλος, πὺ εἰδικός. Ἐδῶ θᾶ πῶ μόνο τὴν ἐντελῶς προσωπικὴ μου γνώμη, οὔτε δηλαδὴ σὰν Ἀκαδημαϊκός, οὔτε σὰ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς—καὶ τὸ τονίζω αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν παρεξηγηθῶ. Ἡ ἐργασία εἶναι πραγματικῶς θαυμαστὴ καὶ τιμᾶ σὰ φιλόλογον τὸν κ. Συκουτρῆ. Τὴν εἰσαγωγὴ μόνο θᾶ τὴν ἠθεῖλα πολὺ συντομώτερη—ἢ μισὴ θᾶταν ἀρκετὴ—καὶ τὴ μετάφραση θᾶ τὴν προτιμοῦσα στὴν ἴδια γλώσσα τοῦ. . . Πλάτωνος, ἢ σημερινῆ.

Θᾶ παρξενευθῆ βέβαια ὁ κ. Συκουτρῆς καὶ θᾶ ρωτήσῃ: «Μὰ ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ σημερινὴ γλώσσα τοῦ Πλάτωνος;» Θᾶ τοῦ ἀπαντήσω: Ἡ σημερινὴ γλώσσα τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἐκεῖνη πὺ μεταχειρίζονται σὰ λογοτεχνήματα τοὺς οἱ δοκιμώτεροι—καὶ στὴν ἐποχὴ του ὁ δοκιμώτερος δὲν ἦταν ὁ Πλάτων;—σύγχρονοι πεζογράφοι. Καὶ φέρνω παράδειγμα τὸν τελειότερον στυλίστα ἀπ' ὅλους, τὸν Παῦλον Νιρβάνα. Ἄν ἐγὼ ἔκανα τὴ μετάφραση τοῦ «Συμποσίου», θᾶ παίρνω γιὰ γλωσσικὸ πρότυπον τοὺς Φιλοσοφικοὺς Διαλόγους τοῦ Ἀσόφου. Κι' ἂν δὲν εἶχα αὐτοὺς, ἴσως θᾶ μοῦφτανε κι' ἡ δική μου γλώσσα, ὅπως εἶναι διαμορφωμένη σὰ τελευταῖα μου λογοτεχνήματα. Προχτὲς ἀκόμα («Ἀθηναϊκά Νέα» 21 Ἰουλίου) ἡ Παυλίνα μου—ἂ, εἶν' ἔνα θαυμάσιον κορίτσι ἢ Παυλίνα μου, κύριε Συκουτρῆ, καὶ σπουδάζει μάλιστα φιλολογία—ἔγραφε ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς πρὸς ἕναν ἀγαπημένον τῆς συγγραφέα:

« . . . Ἄν θᾶ σπουδάσω ποτὲ ἔξω, θᾶ προτιμήσω νὰ πάω σιτὴ Γερμανία, κι' ἂν θᾶ πάω σιτὴ Γερμανία, πρέπει νὰ ξέρω κάπως τὴ

γλώσσα, γιὰ νὰ μὴ χάσω πολὺν καιρὸ ὡς νὰ τὴ μάθω ἐκεῖ. Θὰ μάθω τώρα μονάχη μου ὅσα μπορέσω, κι' ἀπ' τὸν Ὀκτώβρη, στὴν Ἀθήνα, θὰ πάρω δασκάλα. Ἐσεῖς ξέρετε γερμανικά; δὲν οἶσθε ρώτησα ποτέ· ἂν ξέρετε—καλὰ ὁμως—θὰ πάρω οἶσθε.»

Αὐτή, ἀγαπητέ μου κ. Συκουτρῆ, εἶναι ἡ σημερινὴ γλώσσα καὶ τὸ σημερινὸ ὕφος τοῦ Πλάτωνος ἐδῶ σ' ἐμᾶς. Ἀκόμα παραξενεύεστε: Μὰ διαβάστε δυνατὰ τὴν παραπάνω περικοπή, δοκιμάστε ἔπειτα νὰ μεταθέσετε μιὰ μόνο λεξούλα χωρὶς νὰ καταστρέψετε ὅλη τὴν ἁρμονία τοῦ ρυθμοῦ, δοκιμάστε νὰ σβύσετε ἢ νὰ προσθέσετε κι' ἓνα μόνο νῆ, χωρὶς νὰ θιγῆτε ἓνα φθολογικὸ νόμο τῆς νεοελληνικῆς, καὶ θὰ τὸ ἴδητε. Γιατί, «τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν καὶ τῶν ἀποστάσεων», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ φίλος μας Καμπούρογλου, κάνουμε κι' ἐμεῖς ἀπαράλλαχτα ὅ,τι ἔκαμε στὸν καιρὸ τοῦ Ὁ Πλάτων, δηλαδὴ διδασκόμαστε τὸ ἑλληνίζειν ἀπ' τοὺς πολλούς, ἀπ' τὸ λαὸ. Ἐχάσα ὁμως: τέτοια μικροπράγματα δὲν τὰ βλέπουν οἱ σπουδαῖοι φιλόλογοι (μόνο ἴσως καὶ . . . παρακατινοὶ ἢ παρακεντέδες). Καὶ δυστυχῶς εἰν' ἐκεῖνοι ποὺ ἔπρεπε νὰ τὰ βλέπουν πρῶτοι. Ἀγαπητέ μου κ. Συκουτρῆ, ἄς τὸ ποῦμε πιὸ καθαρά: ἡ μετάφρασή σας εἶναι πιστὴ, εἶναι σοφὴ, εἶναι θαῦμα προσοχῆς, εὐλαβείας, εὐσυνειδησίας, στοργῆς· μόνο λογοτεχνικὴ δὲν εἶναι (*). Ἄλλο ζήτημα τώρα, ἂν στίς ἐκδόσεις αὐτῆς τῶν Ἑλλήνων Συγγραφέων ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία μας, χρειάζεται ἀπολύτως νὰ εἶναι οἱ μεταφράσεις καὶ λογοτεχνικῆς. Ὅταν εἶναι πιστῆς, σὲ μιὰ προσιτῆ ὁποῦδήποτε γλώσσα, ἴσως ἀρκεῖ.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Χαΐμ Ν. Μπιαλίκ

Ὁ Χαΐμ Ν. Μπιαλίκ πέθανε τὸν περασμένο μῆνα, 45 χρονῶν, σ' ἓνα νοσοκομεῖο τῆς Βιέννης.

Ὁ Μπιαλίκ στάθηκε, ἔπειτα ἀπὸ τὸν Γεχουντὰ Χαλεβύ, μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ δυνατῆς φυσιογνωμίες τῆς παγκόσμιας ἑβραϊκῆς φιλολογίας, κι' ὁ πιὸ χαρακτηριστικὸς ἐκπρόσωπός της.

Τὸ ἔργο του, ποιητικὸ προπαντός, στρέφεται γύρω στα πιὸ διαφορετικὰ θέματα: ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀπελπισία τοῦ Ἰσραήλ, περνᾷ ἀπὸ τὴ διδαχὴ καὶ καταλήγει στὴν προφητεία.

Ἡ μετάφραση ποὺ δημοσιεύουμε στὸ τεῦχος τοῦτο, ἀπόσπασμα ἀπὸ μεγάλο ποίημα, εἶναι τοῦ ὀλησμόνητου Ἑλιγιὰ κ' ἔχει συμπεριληφθῆ στὸ «Ἀπαντά» του, ποὺ ἴσως κυκλοφορήσουν τὸν Σεπτέμβριο.

(*) Κι' ὁ ἴδιος ὁ κ. Συκουτρῆς λέει στὸν πρόλογό του πὼς ἡ μετάφρασή του εἶναι φιλολογικὴ κι' ὄχι λογοτεχνικὴ. Τῆς ἀφαιρεῖ ἔτσι τὴν ἀξίωση, ὄχι ὁμως καὶ τὴν ἑλλειψη. Κοθέννας μπορεῖ νὰ πῆ: «Καὶ γιὰ νὰ μὴν εἶναι; ἐπειδὴ εἶναι στὴν καθαρῆ-ουσα; Ἄς γινόνταν στὴ δημοτικῆ.»

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Δύο ἀσήμαντα γαλλικὰ ἔργα.

Θέατρο, θίασος Μαρίκας Κυβέλης: Michel Duran, «Ἐσέν Ἀγαπῶ», τετράπρακτο κομεντί.—Θέατρο, θίασος Ἀλίκης: Ἀντρέ-Πὸλ Ἀντουάν, «Ἐτσι εἶναι οἱ γυναῖκες», κωμωδία σὲ τρεῖς πράξεις καὶ ἑπτὰ εἰκόνες.

Τὸ «Ἐσέν Ἀγαπῶ»—γιατί νὰ μὴ μεταφρασθεῖ ὁ πραγματικὸς γαλλικὸς τίτλος: «Liberté provisoire», «Προσωρινὴ Ἐλευθερία»; μήπως γιὰ τὸ οἱ διευθυνταὶ τῶν θεάτρων ἔχουν χάσει κι' αὐτοὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τους στὸ γόητρο τοῦ θεάτρου καὶ προσλαθοῦν νὰ ξυπνήσουν τὸ νεκρὸ μένο ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ μὲ τὴν ἀτοπὴ παρεμβολή, μέσα στὸν τίτλο, μιᾶς αἰσθηματικῆς λέξεως ἢ ὅποια ἔξασκει δυστυχῶς πάντα ἐπάνω στοὺς πολλούς μιὰ πολὺ κακῆς ποιότητος ἑλξη;—τὸ «Ἐσέν Ἀγαπῶ» εἶναι μιὰ κομεντί χωρὶς κανένα πνευματικὸ ἢ ψυχογραφικὸ περιεχόμενο, καὶ χωρὶς καμιά πιθανοφάνεια στὴ διαγραφὴ τῶν χαρακτήρων καὶ στὴ ὑπόθεση καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῆς ὑποθέσεως καὶ τῆς πλοκῆς. Ἡ φαντασία καὶ ὁ ὑπερρεαλισμὸς εἶναι βέβαια προτερήματα, ἀλλὰ μόνον ὅταν τὸ ὄλο νόημα τοῦ ἔργου ἐκδηλώνει μιὰν ἐλεύθερη δημιουργία τοῦ συγγραφέως καὶ μιὰν ἔντονη ποιητικὴ του διάθεση. Τὸ «Ἐσέν Ἀγαπῶ» στρεφεται ἀπὸ κάθε λυρισμό. Εἶναι ἓνα συμβατικὸ κατασκευάσμα ποὺ ἀγγίζει ρηχὰ μερικῆς ἀριστρεῆς ιδέες μόνο γιὰ νὰ παῖξει μ' αὐτῆς. Τὰ μοναδικὰ του προσόντα εἶναι ἓνας διάλογος ἄνετος, εὐχάριστος, καὶ στιγμῆς ἀρκετὰ ἔξυπνος, καὶ μιὰ ἀρκετὰ ἐπιδεξία χρησιμοποίησης τῆς σκηνικῆς τεχνικῆς.

Τὸ «Ἐτσι εἶναι οἱ γυναῖκες»—ὁ γαλλικὸς τίτλος εἶναι «Ἡ Ἐχθρὰ»—στέκει σὲ χαμηλότερο ἀκόμα ἐπίπεδο. Ἴσως γιὰ τὸ ἔχει περισσότερες ἀξιώσεις. Ἐπιδιώκει νὰ εἶναι μιὰ σάτυρα τῆς γυναίκας. Παρουσιάζει μιὰ γυναῖκα ποὺ θανατώνει διαδοχικὰ τρεῖς ἄνδρες· τὸν ἓνα τὸν ὠθεῖ μὲ τὴν ἀδιαφορία τῆς στὴν αὐτοκτονία, στὸν δεύτερο δίνει ἓνα καίριο καρδιακὸ χτύπημα μὲ τὸν ἀνυπόροφο χαρακτήρα της, καὶ τὸν τρίτο τὸν σκοτώνει ἐξαντλώντας τον μὲ τὶς ὑπερβολικῆς ἀξιώσεις τοῦ ἔρωτά της. Ὅλοι οἱ χαρακτήρες εἶναι μονοκόμματα, αὐθαίρετα πλάσματα τοῦ συγγραφέως· ὁ διάλογος κουράζει μὲ τὴ μονοτονία του καὶ μὲ τὴν ἑλλειψη κάθε σπινθηρίσματος, ἢ τεχνικῆς, ποὺ ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴν ἀσπλάλληλη γιὰ τὸ θέατρο τεχνικὴ τοῦ κινηματογράφου, εἶναι ἀπλοϊκὴ καὶ παιδαριώδης. Στὴν πρώτη, τρίτη, πέμπτη καὶ ἑβδομῆ εἰκόνα οἱ τρεῖς ἄνδρες, ποὺ ἀπὸ μιὰ περίεργη σύμπτωση εἶναι θαμένοι πλάι-πλάι, βγαίνουν ἀπὸ τὸν τάφο τους, ντυμένοι καὶ ζωηροὶ ὅπως ὅταν ἦταν ζωντανοί, καὶ συνομιλοῦν ὅταν φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ διηγηθοῦν τί ἔπαθαν ἀπὸ τὴν ἴδια γυναῖκα, ἢ αὐλαία κλείνει καὶ ξανανοίγει γιὰ νὰ ἐξελιχθεῖ τὸ ἐπεισόδιο ποὺ τοὺς σκότωσε μπροστά στα μάτια τῶν θεατῶν, οἱ ὅποιοι ἀποκομι-